

Krzywdzenie dzieci

Interwencja
Diagnoza
Terapia

opracowanie: Jola Graczyk-Ogdem

Krzywdzenie dzieci – *D.G.Gill (szeroka definicja):*

(ang. child abuse) to każde działanie lub bezczynność jednostki, instytucji lub społeczeństwa jako całości i każdy rezultat takiego działania lub bezczynności, który deprywuje równe prawa i swobody dzieci i/lub zakłóca ich optymalny rozwój.

Wymiary krzywdzenia dzieci:

- krzywdzenie fizyczne
- krzywdzenie emocjonalne
- krzywdzenie seksualne
- zaniedbanie

Formy przemocy wewnątrzrodzinnej:

- **Formy czynne** – wystąpienie reakcji nieprawidłowej
- **Formy bierne** – zaniechanie reakcji prawidłowej

(Pospiszyl, 1994)

Krzywdzenie fizyczne - odmiany:

- dotkliwe karanie dziecka, w którym zadawanie bólu jest uzasadnione regułami, przepisami, oceną zachowania dziecka, i często jest zniekształcane przez różne uzasadnienia, racjonalizacje;
- krzywdzenie będące rezultatem agresji rodziców i potrzeby rozładowania agresywnych uczuć, które bardzo często nie mają nic wspólnego z dzieckiem, ale ze współżyciem w małżeństwie, z kłopotami bytowymi, zawodowymi itd.

Krzywdzenie emocjonalne – odmiany:

- pierwsza – związana jest z bezpośrednim atakowaniem i poniżaniem dzieci;
- druga ma miejsce, gdy dziecko jest świadkiem przemocy między dorosłymi członkami rodziny – np. obserwuje, jak ojciec traktuje matkę, jak matka traktuje swoją starszą matkę.

Emocjonalne krzywdzenie i zaniedbywanie dziecka:

- charakteryzuje związek między rodzicem a dzieckiem (nie pojedyncze wydarzenia);
- interakcje między rodzicem a dzieckiem są faktycznie lub potencjalnie szkodliwe dla dziecka;
- szkodliwe interakcje występują stale między rodzicem a dzieckiem (są charakterystyczne dla ich związku);
- obejmuje podjęcie i/lub zaniechanie działań;
- nie wymaga kontaktu fizycznego.

Definicja krzywdzenia emocjonalnego dzieci - DEPARTAMENT ZDROWIA (1999)

Krzywdzenie emocjonalne jest utrzymującym się/powtarzającym niewłaściwym traktowaniem dziecka, które prowadzi do dotkliwych, trudnych do odwrócenia i niekorzystnych skutków dla jego rozwoju emocjonalnego.

- Mieści w sobie takie zachowania jak: komunikowanie dziecku, że jest bezwartościowe i niekochane, niezadowolające/sprawiające zawód, lub też cenione w takim stopniu, w jakim zaspokajają potrzeby innej osoby.
- Może obejmować stawianie dziecku wymagań nieadekwatnych do wieku i fazy rozwojowej.
- Pojęcie to może też zawierać częste wywoływanie w dziecku poczucia strachu lub zagrożenia, jak również wyzyskiwanie i demoralizację dziecka.

Definicja zaniedbywania dzieci - DEPARTAMENT ZDROWIA (1999)

Zaniedbywanie jest trwałym niezaspokajaniem podstawowych potrzeb fizycznych i/lub psychicznych dziecka; może prowadzić do poważnych zaburzeń zdrowia i rozwoju dziecka.

(niedostarczanie dziecku odpowiedniej żywności, schronienia i ubrań, niechronienie dziecka przed fizycznymi uszkodzeniami i niebezpieczeństwem lub też niezapewnienie odpowiedniej opieki medycznej lub leczenia)

Może obejmować również lekceważenie podstawowych potrzeb emocjonalnych dziecka lub niewrażliwość na te potrzeby – **zaniedbywanie emocjonalne.**

Kategorie negatywnych działań opiekunów w ramach krzywdzenia i zaniedbywania emocjonalnego:

- emocjonalna niedostępność, brak wrażliwości i emocjonalne zaniedbywanie dziecka przez opiekunów;
- przypisywanie dziecku cech negatywnych (niesprawiedliwe oskarżanie go, obwinianie);
- niedostosowane do poziomu rozwoju dziecka działania opiekuna lub niespójne wzajemne oddziaływania;
- przekraczanie psychologicznych granic dziecka, pogwałcenie jego indywidualności i odrębności;
- zaniedbanie wspierania adaptacji społecznej dziecka (zaniechanie, brak).

Wskaźniki zaburzeń dziecka

1. Stan emocjonalny:

- brak reakcji lub skrajna reakcja na separację z rodzicami;
- dziecko nieszczęśliwe, w depresji, wycofane;
- dziecko kołysze się, wykonuje inne samouspokajające czynności;
- dziecko wystraszone, zestresowane;
- wysoki poziom lęku;
- niska samoocena.

Wskaźniki zaburzeń dziecka

2. Zachowanie:

- usilne zabieganie o uwagę;
- dziecko stawiające opór, agresywne, buntownicze;
- nieproporcjonalna do wieku odpowiedzialność za młodsze dzieci lub za rodzica;
- zachowania antyspołeczne, przestępcze.

Wskaźniki zaburzeń dziecka

3. Relacje z rówieśnikami:

- dziecko wyizolowane, wyobcowane;
- dziecko agresywne.

Wskaźniki zaburzeń dziecka

4. Osiągnięcia edukacyjne i rozwojowe:

- opóźnienia rozwoju;
- słabe wyniki edukacyjne;
- nieuczęszczanie do szkoły lub notoryczne spóźnienia.

Wskaźniki zaburzeń dziecka

5. Stan fizyczny:

- drobna postura;
- dziecko fizycznie zaniedbane;
- odczuwanie niewytłumaczalnych bólów;
- silne zaburzenia snu;
- dziecko zaczęło się moczyć po ukończeniu 5 roku życia;
- zanieczyszczanie się kałem przy braku zatwardzenia.

Planowanie interwencji i pomocy

WSTĘPNA DIAGNOZA SYTUACJI KRZYWDZENIA DZIECKA W RODZINIE

Obejmuje:

- wzmocnienie lub „oddalenie” podejrzenia o doświadczanie przez dziecko krzywdzenia w rodzinie;
- ustalenie wstępnego obrazu sytuacji krzywdzenia dziecka w rodzinie;
- ocenę zagrożenia dziecka i jego potrzeb;
- rozpoznanie rodziny jako środowiska wychowawczego i jej kompetencji do zmiany sposobu postępowania z dzieckiem;
- rozpoznanie możliwości ochrony i wsparcia dziecka oraz udzielenia pomocy rodzinie w otoczeniu i środowisku lokalnym.

Czynniki, od których zależy czy profesjonalista podejmie działania:

- **Sposób rozumienia, czym jest krzywdzenie** (tzw. „prywatna definicja”, zależna od wiedzy naukowej, osobistych doświadczeń życiowych itp.)
- **Znajomość pewnych specyficznych cech dziecka krzywdzonego:** np. zachowanie, obrażenia, cechy wyglądu, znajomość cech rodziny, cech relacji rodziców z dzieckiem (czynniki ryzyka)

Spółeczna i emocjonalna gotowość profesjonalisty do dostrzeżenia problemu krzywdzenia dziecka

(czynniki społeczne, kulturowe, poznawcze i emocjonalne np. przekonania typu „lepsza najgorsza rodzina niż żadna”, „dziecko jest własnością rodziców”, obawy przed osobistymi konsekwencjami, przekonanie o braku skuteczności sposobów pomocy dziecku)

➤ **Poczucie odpowiedzialności profesjonalisty** za reagowanie na sytuację krzywdzenia dziecka oraz świadomość swego znaczenia i roli, jaką pełni on w systemie ochrony dziecka i rodziny (np. wiedza o obowiązkach formalnego reagowania i zgłaszania przypadków krzywdzenia dzieci)

Za: Ewa Jarosz „Odpowiedzialność pedagogów za dzieci krzywdzone” www.dzieckokrzywdzone.pl

Jak rozpoznać, że dziecko jest krzywdzone?

1. Zauważenie sygnałów krzywdzenia dziecka

(wyraźna zmiana w zachowaniu dziecka, obniżenie lub podwyższenia nastroju, tajemnica, próby powiedzenia nam czegoś, tak, aby nie powiedzieć, pogorszenie wyników w nauce, drażliwość wobec własnego ciała, ślady na ciele, rozbudzenie seksualne, niewiadomego pochodzenia prezenty).

2. Sprawdzanie sygnałów i zbieranie informacji.

3. Analiza zebranych informacji i wstępna diagnoza krzywdzenia dziecka.

Wstępna diagnoza – źródła informacji:

- **Samo dziecko** – jego zachowanie, wygląd, jego relacje o sytuacji
- **Rodzice i inne osoby z rodziny** – ich relacje i informacje, zachowanie w trakcie kontaktu z profesjonalistą, obserwowane zachowania w relacji z dzieckiem
- **Dokumentacja na temat dziecka i rodziny** (np. dokumentacja szkolna: nieobecności, oceny, uwagi o zachowaniu)
- **Wyniki badań specjalistycznych psychologiczno – pedagogicznych, medycznych**
- **Relacje tzw. osób trzecich** (dalsza rodzina, sąsiedzi itp.) **na temat dziecka i rodziny** (zachowanie, relacje w rodzinie, cechy rodziny, problemy, czynniki ryzyka)
- **Informacje od pracowników szkoły** (pedagog szkolny, wychowawca, nauczyciel wych. fizycznego, inni nauczyciele, pielęgniarka) **oraz innych instytucji** (pracownik socjalny, kurator sądowy, dzielnicowy, specjalista ds. nieletnich, lekarz rodzinny)

Standardy prowadzenia rozmowy z dzieckiem krzywdzonym (WHO, 2006)

- Okazywanie dziecku szacunku i ochrona jego godności.
- Zachowanie spokoju i brak okazywania złości, zszokowania lub zakłopotania, ekspresji moralnego potępienia sytuacji, o których dziecko mówi.
- Nie zakładanie od razu, kto krzywdzi dziecko oraz nie sugerowanie dziecku jakichś określonych zachowań (np. pytaniami).
- Unikanie potępiania rodzica krzywdzącego dziecko.
- Bardzo uważne słuchanie tego, co dziecko mówi, zezwolenie by mówiło własnymi słowami (nawet slangiem czy wulgaryzmami).
- Okazywanie zaufania i wiary w to, co mówi dziecko (przez wyrażanie stosownych komunikatów, jak też nie zadawanie pytań „*jesteś pewien, że tata tak zrobił?*”).

- Pozwalanie, by dziecko mogło wyrażać swoje uczucia, mówić o nich
- Nie należy przymuszać dziecka, by pokazywało swoje obrażenia, jakich doznało
- Unikanie słów, które mogą przestraszyć lub zakłopotać dziecko (np. „atak”, „napaść”, „gwałt” itp.)
- Wspieranie dziecka i upewnianie w tym, że dobrze robi opowiadając o swoich doświadczeniach (np. *„Jesteś bardzo dzielny, że o tym mówisz, dobrze, że o tym opowiadasz, przykro mi, że to cię spotkało, inne dzieci też to spotyka, zrobię wszystko, żeby ci pomóc.”*)

- Unikanie komentarzy, które mogą brzmieć oskarżycielsko wobec dziecka (*„Jak mogłeś pozwolić, by on ci to zrobił, czy ty aby nie zmyślasz, dlaczego nie próbowałaś?...”*)
- Unikanie komentarzy na temat znaczenia zachowań sprawcy (*„On niszczy twoje życie, jak on mógł się tak zachować!”*)
- Należy starać się odpowiadać na pytania dziecka uczciwie, nie obiecywać czegoś, czego nie będzie można mu zapewnić (np. zachowania w tajemnicy tych informacji albo, że już wszystko będzie dobrze)

Celem rozmowy z dzieckiem jest nie tylko zdobycie informacji o jego doświadczeniach, jego sytuacji rodzinnej, ale także **zapewnienie mu wsparcia emocjonalnego.**

Dziecko, które ma kłopoty, **POTRZEBUJE POMOCY I ZROZUMIENIA** – nigdy obwiniania czy karania.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!